

425.94

Idő "1960"

Személy

Budapestre vonatkozó újságcikkek

A Fő utca és a Víziváros történeti emlékeit kutatja a Hazafias Népfrent kulturális munkaközössége

Magyar Nemzet

1960. jan. 6.

— Segítsünk a Műemléki Felügyelőségnek!
 — Kutassuk fel városrészsünk történeti nevezetesség emlékeit, öreg házakat és a hozzájuk fűződő történeteket!
 A Hazafias Népfrent I. és II. kerületi bizottságának egyik ülésén hangzottak el ezek a javaslatok s azóta megvalósításukra a népfrent-bizottság a két kerületben közös kulturális munkaközösséget alakított.

Nemcsak régészek és történelem tanárok, hanem lelkes amatőrök is jelentek a munkaközösségbe. Régi budaiak, akik már korábban is sokat foglalkoztak a városrészek, a Víziváros és a Tabán múltjával, emlékeivel.

A munkaközösség segítése valóban hasznos, hiszen az Országos Műemléki Felügyelőség a már korábban kidolgozott munkatervek szerint csak az eddig felderített és ismert műemlékeket tataroztatja és díszíti emléktáblákkal. A munkaközösség megalakulása óta sok érdekességet derített ki elsősorban a Fő utca és közvetlen mellékutcainak múltjáról.

Egy művészcsoport tagjai meg is rajzolják egykori rézkarcok, könyvnyomtatások nyomán a napvilágra kerülő műemlék házakat, ostromok során eltűnt hajdani vendéglőket s az a további terv, hogy az új évben megvalósítandó tabáni múzeumnak ajánlják majd fel ezeket.

Hol volt az első budai vízvezeték?

Az öreg Fő utca életkorát nehéz lesz megállapítanunk — mesélte a minap az egyik legbuzgóbb népfrent munkatárs, Fischer Árpád. Valóban nehéz feladat, hiszen a Fő utcát körülbelül 250 évvel ezelőtt nevezték el »Hauptstrasse«-nak, de nem ennyi idő. Sokkal több, mert az Aquincumból Camponába vezető római fő hadiút itt vezetett a mai Csalogány utcáig és kanyarodott ki a későbbi Országút irányába, Pannónia felé. Ennek pedig kétezer esztendeje.

A mostanában újjáépített Király-fürdő is sokkal régebbi, mint amikorról hiteles adatokat talált a munkaközösség arra vonatkozóan, hogyan vásárolta meg egy gazdag német család, a König-família. Musztafa basa építtette az öreg »Király« helyén az eredeti fürdőt az 1500-as évek vége felé. Későbbi korok budai építómesterei ezért is építették újjá törökösen, kupolával és félholddal az ostromverte fürdőt. Pfanni Egon, napjaink rekonstruktor műépítésze eredeti török kori formáját adta vissza a Király-fürdőnek. A fürdő hajdani kútját azonban el kellett fedni kovácsolt vas ráccsal, mert az ősi forrás elszökött valamerre a csatornába. Szerencsére a Lukácsfürdő egyik forrásából jut ide is víz bőségben.

A Király-fürdő feltárasánál betemetett vízvezetékrendszer találtak. A kutatók most megállapították, hogy ez volt az első budai vízvezeték, amelyet IV. Béla korában a Vízivárosból a Fő utca alatt vezettek fel a Várba.

A Fő utca kövezete jórészt háromszáz év előtti, ez a legrégibb budapesti útburkolat.

Régi házak, régi mesterek

A szépülő Fő utcában sok más régi épületre is ráhelyezték az aranybetűs emléktáblát. A Batthyány térre néz a vasrácsos erkélyű, faragott tölgykapus egykori Fehér Kereszt ház, amely fogadó volt. 1760-ban vándorszínészek tartották benne rögtönzött színi- és marionett előadásait a szórakozási lehetőségekben szűkölködő vízivárosiaknak. A ház emeleti nagytermében rendezték a budai bálákat. A Fehér Kereszt fogadó hátsó szárnya a szomszédos Gyorskocsi utcáig terjedt. 1838-ban, majd 1876-ban a két nagy árvíz idején sok száz, otthonából kiöntött vízivárosi családnak nyújtott menedéket. Udvarán bárkák ringtak, s a dunai halászok, akik hűségese segítőtársai voltak Wesselényi Miklósnak, az árvízi hajósnak, szinte éjjel nappal mentették a menekültek motyóit.

A szomszédos ház régi híres budai építőmester emlékét idézi. Tulajdonosa és építője az a Hickisch Rudolf volt, aki Kempelen Farkas műszaki terve szerint színházzá építtette át a várbeli karmelita templomot.

Hickisch mester dolgozott a Fő utcára tekintő barokk Anna templom díszítésén is, s a múlt század elején ő építette a házával szemben levő romos, de már újjáépítésre szánt, állványokkal körülvett Marczibányi menházat és az Erzsébet templom déli szárnyán álló szociális otthont, mely Ferences kolostor volt és egykor Martinovits Ignác nevelőotthona.

Több házon találtak már eddig is a Hickisch ház domborművű díszítéséhez hasonló puttókat a Kacska utcában, a Gyorskocsi, Aranyhal, Vám és Jégverem utcákban, ami bizonyítja, hogy egy időben épültek s azonos az építőmesterük is.

Történetek a postakocsi korából

Eltűnt, múltba veszett emlékek bukkannak fel most, hogy házak múltját és történetét keresik a kutatók. A Batthyány téri vásárcsarnok mögül indította a postakocsikat Bécs és Nagyszében felé az első budai postamester, a 350 évvel ezelőtt itt megtelepedett Fischer Mátyás. A »Postahivatal« a Postakürt vendéglőben székelt s a fogadó bevételeiből természetesen a postamester is részesült.

Régi írárok, levéltári adatok nyomán már sikerült kideríteni, hogy az Aranyhal, a Vám és a Ponty utcában a »Vörös Rák«, a »Horgony«, az »Aranyhajó« vendéglőfogadók álltak. Ezek körül valóságos istállónegyedek épültek és 250 évvel ezelőtt a Fő utcának ezen a környékén 1360 ló számára épült istálló. Ugyanekkor a Víziváros lakóházainak száma 800 volt.

Ezek a vendéglők és fogadók a polgárosodás korában virágoztak legjobban, s a Tabán és a Víziváros 1810. évi égésekor a Halászfürdőben épült nagy gabonatarhással és élelmiszer raktárral együtt elpusztultak. Ekkor a kapucinusok zárdáig, sőt a Lánchíd tájékaig úgyszólván minden ház lángok martaléka lett. A városnegyed újjáépítésekor szinte először építkeztek a régi kocsmárosok. Ők voltak a leggazdagabb emberek.

A Fő utca mai új negyede is ezen az egykori tűzvész pusztította területen épült, jórészt a század elején. Főúri paloták épültek itt, a Duna közepében, melyek ma részint lakóházak, részint hivatalok. A Corvin tér Fő utcai oldalán nemrég rekonstruált hollós címerű ház reneszánsz korbelt. A tűzvészkor elpusztult s utána klasszicista vonásokat kapott újjáépítőjétől. Az idő erefelé már sokkal több emléket betemetett, mint a Fő utca környékének északi tájain. Ezen a területen most azt kutatják, hol lakott Clark Ádám? Mert annyit sikerült megállapítani, hogy a Halászfürdőben állt a Lánchíd tervezőjének egykori lakóháza. A népfrent munkatársai remélik, hogy megtalálják a keresett házat s falába illeszthetik az emléktáblát: Itt élt budai munkálkodása idején Clark Ádám...

Szabó József